

Hogyan szolgálja az Egyetemi Könyvtár a kutató és oktató munkát

(VÁLASZ VITALEVELEKRE)

A Szegedi Egyetem 22. és 23. száma két nyílt levelet közöl. A levélírók a könyvtár kölcsönzési szolgáltatását bizonyos vonatkozásban szellemi és adminisztratív vaskalossággal vádolják s az általuk előadottak alkalmasak helytelen és téves következtetések levonására. Nézzük a kérdéseket egyenként.

Mit, kinek és miért kölcsönöz az Egyetemi Könyvtár?

Az Egyetemi Könyvtár feladata elsősorban az egyetemeken folyó oktatás, nevelés és kutató munka támogatása, az egyetemi oktató és kutató személyzet, az egyetemi hallgató munkájához szükséges könyvek gyűjtése, feldolgozása és forgalmának biztosítása. Könyvtárunk az egyetemnek szerves része s természetes, hogy munkájával szolgálja akarja azt a nevelő munkát, amely egyetemünkön folyik. Elsősorban mindenkinek azt az irodalmat igyekszünk biztosítani, mely szakmai és kulturális munkájához, fejlődéséhez szükséges. Egyes tényekkel azonban számolnunk kell. Számos mű könyvtárunkban csak egy példányban van meg, vagy azért, mert beszerezhetetlenek, vagy mert több példányban való beszerzésük nem is indokolt (pl. az egyik levélben említett grafológiai mű). Igen sajnálatos, hogy nem egyszer éppen a beszerezhetetlen műveknél jelenti be a kölcsönző, hogy a könyvet elvesztette. Megfelelő érték megtérítése a helyzetet mit sem változtat. Az Egyetemi Könyvtár — éppen az oktatási és kutatási érdekek fokozottabb védelmére tekintettel — az ilyen beszerezhetetlen műveket, ún. „praesens” anyaggá nyilvánítja. Ez azt jelenti, hogy olvasótermi használatra minden korlátozás nélkül bármikor kiadja, külső használatra az egyetem kutatói és oktatói természetesen bármikor megkapják, az egyetemi hallgatóknál pedig az intézet írásbeli ajánlását kérjük. Ez jelent számunkra megfelelő garanciát. Tehát: jogfosztás a hallgatókkal szemben sincsen, mivel olvasótermi használatra rendelkezésükre áll könyvtárunk egész állománya. A kutatás, oktatás szempontjából ez a legmegnyugtatóbb, mert ezzel tudjuk csak biztosítani, hogy ne csak a ma, de a holnap kutatójának is rendelkezésre álljon a könyv. Ez az eljárás nem új, a világ valamennyi tudományos könyvtárában hasonlóképpen járnak el.

Hogy könyvtárunk a levélírók kulturális igényeit is igyekezett kielégíteni, bizonyítják a törzslapjukon lévő bejegyzések is. Ezek azt igazolják, hogy a nevezettek minden formáság nélkül kinti olvasásra kölcsönkapták Zweig, Huxley, Verlain, Dumas, Hugo, Balzac, Verlaine, Homeros, Schiller, Tagore műveit, sőt N.P.-nél már korábban kint volt Werfel: Musa Dagh negyven napja c. műve, éppen az a mű, melynek ki nem kölcsönzését sérelmezte!

A levélírók szövegeszik azt is, hogy igen sok az eredménytelen kérés, vagyis az olyan kérés, melyet a könyvek kölcsönléte miatt nem tudunk kielégíteni. Ez egyfelől öröndetes jelenség. Ugyanakkor azonban indokolja a „praesens” anyag kijelölésével kapcsolatos eljárásunkat, vagyis hogy a jövőben az egyetemi munka szempontjából fontos műveket még inkább nyilvánítsuk benti olvasásra kijelölt anyaggá.

Ezzel kapcsolatban említem meg, hogy könyvtárunk két éve bevezette az előjegyzési rendszert. Ez azt jelenti, hogy a kölcsönben lévő könyvre az igényt előjegyezzük, s mikor a könyv hozzánk beérkezik, az előjegyző részére értesítést küldünk ki. Ezzel bárki biztosíthatja, hogy az általa keresett műhöz hozzájut.

A levélírók az kéri az Egyetemi Könyvtártól:

„Ne tegyenek különbséget egyetemi dolgozó és hallgató között.”

A legtermészetesebbnek tartjuk, hogy az egyetem oktatói és kutatói könyvtári igényeinek kielégítését minden körülmények között előtérbe helyezzük. Természetesen elsőrendű feladatunknak tekintjük azt is, hogy a hallgatók részére a szükséges irodalmat biztosítsuk. De a levélírók nem erre gondolnak. Ők a kölcsönzés terén minden különbséget el akarnak tüntetni. Ezt mutatja N. P. által sérelmezett eset is hiszen az a mű, melyet részére nem kölcsönöztünk, hanem olvasótermi használatra kínáltunk fel, nem az ő szakmai továbbképzését szolgálta. De a „megkülönböztetés” terén még tovább megyünk. Különbséget kell tennünk egy mű

kölcsönzésénél atekintetben is, hogy milyen szakos hallgató kéri a kevés példányszámban meglévő könyvet. S elsőbbséget kell biztosítani azoknak, akiknek a műre szakmai továbbképzésük céljából van szükségük.

Ez azonban egy pillanatra sem jelentheti azt, hogy valamiféle különbséget tennék a könyvtári ellátás kapcsán az érintkezési formát illetően egyetemi tanár és egyetemi hallgató, avagy bárki más között. Igyekszünk minden könyvtárlátogatóval udvariasan, készségesen és figyelmesen foglalkozni. De megkérdezzük N. P.-től és — felhasználva az alkalmat — még néhány hasonló magatartást tanúsító hallgatótól:

A társadalmi érintkezést illetően hogyan állnak ők?

Az egyetemi ifjúság egy szűk, de mégis említésre méltó rétegének magatartása, az egyetemi tanszemélyzettel s általában embertársaikkal való érintkezése igen sok kívánnivalót hagy maga után. N. P. — levelében említett alkalommal — a többi között az alábbi ki-

jelentéseket tette könyvtárunk kölcsönzőjében, illetve olvasótermében: „Engem a professzor kiemelt, fel vagyok mentve az órák látogatása alól”, „Adja vagy nem adja”, „Meglátják, néhány hét múlva részemre minden kölcsönöznek”, „A látogatójegy leadását is az én bosszantásomra találták ki”.

Célszerű ezzel kapcsolatosan leszögeznünk: Az egymással való udvarias, barátságos érintkezés nem „polgári csökevény”. A szocialista társadalomban még inkább kell törekednünk arra, hogy magatartásunk kifejezze a megbecsülést, s adott esetben még azt a tisztelést is, mely különösen kijár annak, aki valakit oktat, későbbi életére előkészít, munkájához, kulturális igényeinek kielégítéséhez segítséget nyújt. Fennhíjázó, udvariatlan s fölényes magatartásnak el kell tűnie ifjúságunk életéből.

Végezetül: hogy is mondotta Cicero? Suum cuique... Mindenkinek meg kell adnia a magáét... Megbecsülésben is!

Hencz Aurél

az Egyetemi Könyvtár vezetője

Hozzászólás a könyvtár-vitához

Örömmel olvastam a 32 joghallgató nevében szóló cikket a Szegedi Egyetem december 7-i számában. Valóban öröndetes, hogy hallgatóságunk maga követeli, hogy többet olvashasson, hogy általános művelődését öntevékenyen szélesítse; erélyesen hangoztatja, hogy többet akar tudni és látni a közvetlen tananyagánál. Az a hang ez, amelyet országzsera szeretnénk hallani, melyet olvasómozgalommal, matinékkal, könyvtárhálózatunk növelésével évek óta akarunk felidézni, ha gyakran nem megfelelő mód-szerekkel is.

Ebbe az örömben azonban üröm is vegyül. Irodalomtörténész vagyok. Meglehetősen ismerve írókat és könyveket, enyhén szólva furcsának tartom lelkes joghallgatóink érvelését. Ebből az érvelésből két-tősség, mégpedig erős kétségeket támasztó kettősség érződik. Először ezt mondják (persze nem szövezerint): engedjék meg, hogy azt olvassuk, ami iránt érdeklődünk! — Aztután meg ezt (ismét nem szövezerint): magasszínvonalú, átfogó általános műveltséget akarunk.

Nem ismerem a lapban közölt cikket író joghallgatók egyikét sem, s ezért távol áll tőlem az a szándék, hogy a következőket személyekre vonatkoztassam. Mégis — úgy érzem — meg kell írnom e kétfős követeléssel kapcsolatban támadt gondolataimat.

A követelés e két irányának összetévesztése könnyen adhat okot félreértésre. A spontán érdeklődés nem feltétlenül vezet a magasfokú általános műveltséghez. Nem akarom azt mondani, hogy frenológusokkal és grafológusokkal való ismerkedés nem lehet hasznos az általános műveltség szempontjából, bár kétségtelen, hogy sok sárlatánkodás is van az ilyen természetű könyvek jórésében és kellő éles elvi kritika nélkül olvasni őket a magasfokú általános műveltség elleni merényletnek számíthat. De feltételezzük, hogy hallgatóink ezzel tisztában vannak.

Az érvelésben azonban a hallgatók Croninra is hivatkoznak az „orvos-költő”-re. Nem merném felelősségem tudatában állítani, hogy könyvei ismerése nélkül valaki nem

rendelkezhetik általános műveltség-gel. Sokkal meggyőzőbb lett volna az érvelés, ha Shakespeare, Fielding, Moliere, Swift, Voltairre Stendhalra, Goethe; Schillerre, Heine, Maupassantra, Shawra, Thomas Mannra, szomjazának hallgatóink hatalmas kultúrsumjukban hogy csak a nyugati nagy írók néhányát említsük, ha már Croninról volt szó. Ezek ismerete valóban a magasfokú általános műveltség elengedhetetlen tartozéka, s nem vagyok biztos afelől, hogy lelkes olvasótáboruk volna a nem bölcsészhallgatók között. Persze ezeket a könyveket a könyvtár minden további nélkül kiadja, s ezek a valóban jelentős művek, az emberiség legnagyobb kultúrkincsei annyira lekötnék a műveltségre ösztönözni szomjazókat, hogy talán eszükbe sem jutna olyan harmadrangú „világsikerek”-et olvasni, mint Cronin, vagy Bromfield írásai.

Befejezésül: nagy örömmel, hogy a nemrég még gyakran „nyafogó” hallgatóság nagy igényekkel lép fel önmagával szemben. Ez az igény azonban ne csak mennyiségben, hanem — és elsősorban — minőségben is növekedjék. „Egy emberélet nem elég a világirodalom minden jó könyvének elolvasására” — mondta egy bölcs író. Pótolhatatlan veszteség annak, aki valóban magasfokú általános műveltségre törekszik, az az idő, amit selejtes olvasmányokkal tölti.

Am olvasson ki-ki amit akar, ami érdekli. De ha az emberi kultúra hatalmas kincsesládát, a „tudomány erődjét” akarja bevinni, ne követelje a Tudományegyetem könyvtárán a régi kölcsönkönyvtárak „nagy szenzáció”-it, mert a legjobb esetben megmosolyogják. Természetesen a könyvtárnak segítenie kell. Nemcsak úgy, hogy megkönnyíti a jelenleg nehézkes kölcsönzést, hanem úgy is, hogy — amint eddig is tette — tájékoztatja olvasóit, hogy érdeklődésüket valóban a magasfokú általános műveltség és a magasszínvonalú, modern szakképzés felé irányítsa.

Nacsády József.

az Irodalomtörténeti Intézet tanársegéde

Dokumentumok a felszabadulás előtti egyetemi életből

DIPLOMÁSOK PERSPEKTIVÁI
Az »Állástalan Diplomások Országos Bizottsága« szegedi csoportjának a városi szükségmunkálathoz alkalmazott szellemi inségmunkások küldöttsége felkereste a polgármestert, hogy 15 pengő karácsonyi segélyt kérjen, mivel csak 17 pengőt tudtak keresni decemberben. A polgármester: nem adhat, mert akkor a munkanélkülieknek is adnia kellene egy-két pengő gyorssegélyt.
(Délmagyarország, 1930. dec. 30.)

Lányok az egyetemen. ... A hallgatónők nagy százalékának tanulmányai mellett fenn is kell magát tartania, vagy kényszerűen kell, hogy a tanítványaikhoz szükséges összeget előteremtse. A nehéz külső körülmények nem jelentik azt, hogy a lányokat el kell tiltani az egyetemről, hanem olyan életviszo-

nyokat kell teremteni a számukra, hogy a mindennapi kenyér gondja ne függjön állandóan a fejük felett...
(Szegedi Híd, 1941. dec. sz. Eliás Rozália, ma a Földr. Int. adjunktusa.)

DIÁKSZOCIÁLIS KÖRÜLMÉNYEK:

Szegényházi ellátás. Az Egyetem kéri a várostól, hogy húsz székely egyetemi hallgató ingyenes ellátást kapjon a szegényházban. A város csak hatot vállal, hat pedig az özszeget felét fizesse ki.

A menza kéri 1943 pengő kenyérszámlájának kifizetését. A város 500 pengőt vállal. »Az egyetemi diákszállást a város nem támogatja, csak társadalmi adakozás tartja fenn és állandóan nehezen tudja a nyomorgó diákokat segíteni.«
(Városi levéltár, 1929.)

A Haladás—Szombathely mérkőzésről

Közönség, játéktevés, lelkesedés — ez a három tényező, amely emlékeztet a Haladás—Szombathely mérkőzésre. A mérkőzés jelentőségét viszont az adja meg, hogy ha nem dől is el a bennmaradás kérdése, ma már minden remény megvan arra, hogy Szeged a következő évben nem marad NB I-es labdarúgó csapat nélkül.

A Haladásnak ma már komoly és jelentős tábora van Szegeden, olyan sportbarátok ezrei, akik jóbán-rosszban kitartóan csapnak mellett, akik a maguk lelkesedését a kritikus pillanatokban át tudják plántálni a játékosokba. De ez a közönség sohasem sportszerűellen és nem elfogult. Ez olyan igazság, amellyel csak a Dankó nincsenek tisztában. Eppen ezért volt tanulságos a vasárnapi mérkőzés. A közönség lelkesen biztatta a Haladást s a bizatásnak meg volt az az eredménye, hogy átszerezte a csapatot a második félidő egy válságos időszakán és bebiztosította a mérkőzés sorsát. S a közönség lelkesen ünnepelte a mérkőzés után a játéktevészt és a határbrákat.

Le kell szögeznünk: nem azért, mert a Haladás győzött. A hangulat alapján nyugodtan merjük állítani, hogy a bíró felől akkor is rokonszenvvel fordult volna a létezős tőmeg, ha a Haladásnak történetesen nem sikerül a két pontot megszereznie. Mért? Azért, mert Harangozó a két partjelzővel együtt a sportszerű, határozott és sohasem részrehajló bíráskodásnak olyan példáját mutatta be, amelyről a szegediek kezdtek azt hinni, hogy csak elméletben létezik. Bizonyos, hogy egy rossz játéktevészt nem ronthatja le a magyar játéktevészt tekintélyét. (Ugy látszik egyébként, hogy Dankó nemcsak Szegeden tévedett sokszor, hanem — hogy gyakorló módon fejezzük ki magunkat — rendszeresen tévedget. Aljon itt a Népsport megjegyzése a Bp. Dózsa—Bp. Honvéd mérkőzéssel kapcsolatban: „Véleményünk szerint a játéktevészt a 16-óról kellett volna szabadragást ítélnie.” A

játéktevészt azonban 11-est ítélt. A jelek arra mutatnak, hogy nehéz valakinek a saját bőréből kibújnia.) Ezt Szeged közönsége is tudja és mint tapasztalhattuk, önméltó támaszja alá a maga sportszerűségével a játéktevészt tekintélyét.

A harmadik tényező — és a játék szempontjából ez döntőnek bizonyult, a lelkesedés volt, a Haladás lelkesedése. Tény ugyanis, hogy a csapatnak ezen a sorodó mérkőzésen nem a legjobban ment a játék. Az első 10 perc után, részben a nehéz talaj következményeképpen, meg lehetesen pontatlan átadások tömegei következtében a Szombathely erőteljesebben támadhatott. Azt kell mondanunk, hogy az első félidő túlnyomó részében és a második félidő elején jobb futball játszott, mint a hazai csapat. Ennek ellenére végül is a szegedi lelkesedés diadalmaskodott. A jövőben azonban ezzel nem lehet megelégednünk. Ki kell küszöbölni a védelem bizonytalanságait, amelynek az első félidőben Bodzsár volt az oszlopa. A játék második felében viszont ő is visszacsúszott és ennek a visszacsúszásnak volt az eredménye a percek alatt bekapott két gól. A két fedezet végig teljes erőbedobással és igen eredményesen játszott. A csatársorra azonban ezt a négy gól ellenére sem lehet elmondani. Kiemelkedett ebből a csatárból egyedül Csányi nyújtott — mint hátravont csatár. Bőjtősnak az első félidőben néhány igen szép húzása volt, a befejezés terén azonban különösen rajta is a bizonytalanság. Csákit három gólya dicéseri s reméljük, hogy a közönségpartár ezentúl minden mérkőzésre a góllövő cipőjét fogja felhúzni.

Végül is: minden jó, ha a vége jó, ahhoz azonban, hogy ez bekövetkezzék, a lelkesedés mellé fel kell mutatni azokat a tulajdonságokat is, amelyek megvannak a csapatban, amelyek azonban ezúttal nem érvényesültek kellőképpen: a technikai, a tervszerűség és a taktikai tudást.

Egy korán jött nemzetnevelő

Apáczai Csere János

(1625—59)

Apáczai Csere János 1625-ben született jobbágyzülöktől a Barcasági Apáca nevű helységében. Tanulmányait szülőfalujában kezdte, majd Kolozsvárra és Gyulafehérvárra folytatta. Magánzóralomból megtanult vagy hat keleti nyelvet és „beemlékezett” egy egész külföldi enciklopédiát. Teológusnak készült és a holland egyetemeken képezte magát tovább. Az egyik új holland egyetem Apáczaival büszkélkedett, mint aki elsőnek nyerte el ott a teológia és filozófia doktora címet. Hogy mennyire megbecsülték ott künn, bizonyítja az, hogy az utrechti egyetem katedrát kínált föl számára, mint kora egyik legnagyobb orientalistájának. De őt élethivatása „ginyol országosokkába” hajtja. S a külföldön méltán ünnepele tudós hazáján és Don Quijote-ként megkezdte szelmalomharcát a filiszterséggel, a dogmatikus teológusokkal, az értetlenséggel, a közönyvel, a közönséggel szemben. Sorsa az lett, mint minden „fajából kinőtt magyarnak” a felszabadulásig — a pusztulás.

Nagy tervekkel jön haza Hollandiából. Az ország nagyrészen a török az úr. A nyugati részeket az osztrák bitorolja. Erdély maradt csak meg magyarnak. De az életet itt is állandó külső-belső világlóságok jellemzik. Gyulafehérvár kap katedrát. Merész reformjai miatt maradt tanártársai bevádolják a fejedelemlé; olyan maffiái szönek ellene, melyben el kell buknia. Mikor gyantúlanul elme egy fejedelmi díszbedre, hitvitát provokálnak vele. Hiába kér, — II. Rákóczi György nem ad időt a felkészülésre, így a vitában alulmarad. A felbőszült fejedelem le akarta dobni a torony tetejéről a szerencsétlen tudóst, csak udvari papjainak könyörgésére áll el e tétől. Hosszú ideig tartó felfüggesztés után Kolozs-

várra helyezik alsófokú iskolához — a nemzet legnagyobb nevelőjét. Tudása és akarata erőtt vesz a nehézségek és az elzúllott iskolát a sárospataki iskola színvonalára emeli. Erzi, hogy nem sok ideje van már hátra, megfeszített erővel dolgozik. Ir, alkot, tervez és szervez. Szájától elvont filléreire Utrechtben megjelenteti az elhanyagolt magyar nyelven, az akkori világirodalom pártatlan tankönyvét, az ENCYCLOPEDIÁT, 1653-ban, s 1654-ben a Magyar Logikát, s 1654-ben a Magyar Cartesianus (Descartes) rendszere szerinti, nemzeti nyelven megírt bölcsészeti munkát. A németeket e munkáival majd egy emberöltővel előzte meg.

A külföldi híres egyetemek mintájára magyar egyetemet akar szervezni, azzal az igénnyel, hogy tanítási nyelv magyar legyen. Iskolájában megtörte a latin nyelv addigi egyeduralmát és tilalom ellenére magyar nyelven kezdett tanítani. Nevelési elveivel előfutára a mai legmodernebb pedagógiai irányoknak. Első nagy nevelőnk felismerte a XVII. sz. harcai közepette, hogy a nemzetek sorsa nemcsak a csatamezőkön dől el, hanem a művelődés, a jó iskola és a jó pedagógus igen nagyjelentőségű tényezők a nemzet jövője szempontjából. Sürgeti a reáliskola tanítását; harcol a tanítványok túlterhelése ellen; a testgyakorlatot és testedzést ő ajánlotta először. Sok mindenről kellene még szólnom. Még csak annyit, hogy a nyelvújításban, a nemzetszeretben és a nemzeti lélek tüzes ébresztésében Kazinczynek és Széchenyinek korai előfutára.

Nagy nemzetnevelő volt, pedagógiai elvei és gondolatai ma is továbbzengnek bennünk és utódaink agyában, szívében, mint a Memnonoszobrok a napfényben. Kétszázkilencvenöt éve halott. Sohasem volt előbb, mint ma!

Nagy Dezso

temi Könyvtárt. Megtekintette a Könyvtár József Attila-kéziratát és a költőre vonatkozó kéziratosszaemlékeztetéseket. Másnap a szegedi és a maki múzeum irodalmi anyagát tanulmányozta.

A Kísérleti Fizikai Intézet egy új és igen szép laboratóriummal gazdagodott. Marek elvtárs, aki az intézet vegyész, nagy megnyugvással látja, hogy vegyész működések tárgyi feltételei — a házi műhely jó munkája folytán — megvalósult.

Ivanovics György kétszeres Kossuth-díjas egyetemi tanár részt vett a prágai nemzetközi Immunbiológiai Konferencián.

SZEGEDI EGYETEM
A Szegedi Tudományegyetem, Orvosegyetem és Pedagógiai Főiskola lapja Szerkesztő a szerkesztőbizottság: Kladja: Az MDP Egyetemi és Főiskolai Pártbizottsága, a Tudományegyetem rektora, az Orvosegyetem dékánja. Főiskola igazgatója, a DISZ és a Szakszervezetek

Congrádmezői Nyomtatási V. Vállalat, Szeged 7362 Felelős vezető Vincze György

